

Het versterken van bestaande lijnen of het aanbrengen van nieuwe, het verzwakken van bestaande lijnen of het geheel verwijderen ervan en het aanbrengen van vlakke tinten zijn mogelijk.

Het eerste en tweede geval is reeds met een enkel woord aangegeven. Moeten alle lijnen versterkt worden, dan kan de plaat voorzichtig met een gummi-rol met vernis worden gerold onder matige verwarming. De vernis hecht zich dan alleen aan de oppervlakte vast en vult niet de groeven der lijnen, die dus weer gebeten kunnen worden. Behalve door bijten kunnen lijnen echter ook worden aangebracht of versterkt met de „droge naald”; langs dezen weg kan ook een prent in haar geheel worden gemaakt.

Het zuur vervalt dan geheel, evenals het vernis. De lijnen worden op de plaat met de scherpe naaldpunt geteekend en daarbij licht ingekrast. De losheid van beweging wordt dus hier gemist en de stroefheid van 't metaal doet zich dadelijk gelden in het karakter der lijn: het is niet meer vloeiend, maar onbuigzaam en gaat naar het harkerige toe. Door het inkrassen ontstaat aan den rand der lijn een opstaand kantje, de braam. Deze is op 't effect van grooten invloed. Is namelijk later de inkt opgebracht en wordt deze weer afgeveegd, dan houdt behalve 't lijntje dat slechts uiterst weinig diepte heeft, vooral deze braamrand inkt vast, die zich bij het afdrukken als een fluweelige tint kan voordoen. Als middel om een reeds gebeten plaat hier en daar kracht bij te zetten is het droge-naald procédé veel door Rembrandt toegepast in zijn later etswerk (ongeveer na 1650), bekende voorbeelden zijn de „Faustus,” vooral ook „De drie kruisen,” reeds in sommige landschappen treffen wij het aan: de drie boerenwoningen o. a. De hoeveelheid der inkt en de richting waarin die wordt afgeveegd hebben dan den grootsten invloed op de prent.

Het verzwakken van bepaalde lijnen of het geheel verwijderen ervan sluit zich,

daar het als 't ware een negatieve bewerking is, weinig aan bij de positieve van het bijten. Het polijststaal, soms ook het schrapstaal worden hiervoor gebruikt. Het eerste, glad en gebogen aan de punt, wordt dan krachtig heen en weer gewreven in de richting, waarin de lijn loopt, zoodat de kanten daarvan afgerond worden. Dit is voldoende om te veroorzaken dat bij den druk meer inkt uit de lijn kan worden weggeveegd, zoodat ze minder sterk afdrukt. Het driekantig en scherp geslepen schrapstaal wordt voornamelijk gebruikt om braam weg te nemen waar die niet gewenscht wordt, of om oneffenheden glad af te schaven. Het polijsten echter maakt bijna altijd een onaangenaam, weinig frisch effect in den afdruk. Een beter middel is: de lijnen geheel verwijderen en dan opnieuw bijten. Wanneer ze echter diep zijn, zou op deze wijze in de oppervlakte een kuil ontstaan, waarvan de randen bij het afdrukken inkt vasthouden en dus een kringvormige vlek veroorzaken. Slechts uit een zéér ondiepe kuil kan alle inkt worden weggeveegd, zoodat haar aanwezigheid in den afdruk niet te constateeren valt; in andere gevallen moet het metaal van de achterzijde worden opgehamerd terwijl de voorkant op een aanbeeld rust. Is het metaal voldoende naar boven gebracht, dan wordt de voorzijde gepolijst. Maar zooals reeds gezegd is: deze omslachtige bewerkingen doen afbreuk aan het sprekende van een ets, vooral omdat zij juist tot direct-rake uiting gelegenheid geeft.

* * *

De andere manieren, waarop in een plaat wijzigingen kunnen worden aangebracht, vormen een reeks procédés, die ook geheel zelfstandig kunnen worden toegepast. Wij zullen er de voornaamste van bespreken. De aquatint, die — zooals de naam reeds aanduidt — in afdruk doet denken aan het uiterlijk van waterverf, die met het penseel is opgezet, vereischt een andere behandeling van den beginne af.